

ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Ενότητα Αναλυτικού Προγράμματος:

Οι πρώτοι αιώνες του Βυζαντίου: Από τον 4ο μέχρι τον 8ο αιώνα (εκτός από την υποενότητα «Η Κύπρος κατά την Πρωτοβυζαντινή περίοδο»)

Διάρκεια εξέτασης: 40΄

ΟΛΕΣ ΟΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΕΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ (Μονάδες 6)

Να απαντήσετε και στις τρεις (3) ερωτήσεις. Κάθε ερώτηση βαθμολογείται με δύο (2) μονάδες.

A1. Κάθε στοιχείο της Στήλης Α αντιστοιχεί με ένα στοιχείο της Στήλης Β. Να γράψετε στα φύλλα εξέτασής σας τους αριθμούς της Στήλης Α και δίπλα από τον καθένα το γράμμα της Στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

Προσοχή: Στη Στήλη Β περισεύουν δύο (2) στοιχεία.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Ιουλιανός	(α) Κλείσιμο της Νεοπλατωνικής Ακαδημίας στην Αθήνα
2. Κωνσταντίνος Α΄	(β) Επαναφορά της αρχαίας θρησκείας
3. Ιουστινιανός Α΄	(γ) «Βασιλεύς πιστός έν Χριστώ»
4. Ηράκλειος	(δ) Κατάργηση Ολυμπιακών Αγώνων
	(ε) Σύγκληση Α΄ Οικουμενικής Συνόδου
	(στ) Διαίρεση του Ρωμαϊκού κράτους σε ανατολικό και δυτικό

(4 x 0,5 μ. = 2 μον.)

A2. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή λάθος, γράφοντας στα φύλλα εξέτασής σας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος», δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

α. Ο Ιουστινιανός Α΄ υποστήριξε τους μεγάλους γαιοκτήμονες σε βάρος των ελεύθερων αγροτών.

β. Αιρέσεις ονομάζονταν οι παρεκκλίσεις από το ορθόδοξο δόγμα.

γ. Οι κάτοικοι της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας αυτοπροσδιορίζονταν ως Ρωμαίοι.

δ. Ο Θεοδόσιος Β΄ ίδρυσε το Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης.

(4 x 0,5 μ. = 2 μον.)

A3. Να ταξινομήσετε τα πιο κάτω ιστορικά γεγονότα κατά αύξουσα χρονολογικά σειρά, ξεκινώντας από το προγενέστερο και αριθμώντας τα από το 1 μέχρι το 4.

α. Στάση του Νίκα
β. Ίδρυση της Νέας Ρώμης
γ. Πολιορκία της Κωνσταντινούπολης από τους Αβάρους
δ. Μάχη της Νινευΐ

(4 x 0,5 μ. = 2 μον.)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ (Μονάδες 7)

Να απαντήσετε και στις τρεις (3) ερωτήσεις.

B1. Να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα πιο κάτω, με βάση τα ζητούμενα των παρενθέσεων:

(α) Θέματα

(ορισμός, τρόπος διοίκησης, οργάνωση, λειτουργία) **(1 μον.)**

(β) Αγία Σοφία

(αρχιτέκτονες, ρυθμός, δύο [2] χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής) **(1 μον.)**

B2. Να περιγράψετε την πολιτική των Βυζαντινών αυτοκρατόρων για την αντιμετώπιση του γερμανικού προβλήματος και να κρίνετε την αποτελεσματικότητα των μέτρων που λήφθηκαν. **(3 μον.)**

B3. Να παρουσιάσετε το νομοθετικό έργο του Ιουστινιανού Α΄ και να εξηγήσετε τη σημασία του με δύο (2) επιχειρήματα. **(2 μον.)**

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ (Μονάδες 7)

Να απαντήσετε και στις δύο (2) ερωτήσεις.

Γ1.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ I

Η αυτοκρατορία είχε μεταβληθεί σε ερείπια, όταν ανέλαβε τη διακυβέρνησή της ο Ηράκλειος (610–641), ένας από τους μεγαλύτερους ηγεμόνες του Βυζαντίου. Η χώρα βρισκόταν σε άθλια οικονομική κατάσταση και ο παλαιωμένος διοικητικός μηχανισμός είχε αχρηστευθεί. Η στρατιωτική οργάνωση, που στηριζόταν στους μισθοφόρους, δεν απέδιδε, αφού δεν υπήρχαν χρήματα, ενώ είχαν εξαντληθεί και οι παλαιές εστίες που τροφοδοτούσαν το στράτευμα με έμψυχο υλικό. Οι κεντρικές επαρχίες του κράτους είχαν κυριευθεί από τους εχθρούς. Άβαροι και Σλάβοι είχαν εγκατασταθεί στη Βαλκανική χερσόνησο, ενώ οι Πέρσες βρίσκονταν στην καρδιά της Μ. Ασίας. Μόνο μια εσωτερική αναγέννηση θα μπορούσε να σώσει την αυτοκρατορία από την καταστροφή.

Georg Ostrogorsky, *Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους*, Ιστορικές Εκδόσεις
Στ. Βασιλόπουλος, Αθήνα 1978, τόμ. 1, σ. 159

ΠΑΡΑΘΕΜΑ ΙΙ

Η σημασία της αναδιοργάνωσης του στρατού και της διοικήσεως φάνηκε αμέσως από τα γεγονότα που ακολούθησαν. Ο αγώνας των Βυζαντινών κατά των Περσών στη δεκαετία του 620 παίρνει εντελώς νέα τροπή, αφού τις ήττες του παρελθόντος διαδέχονται τώρα επικές επιτυχίες. Το κράτος ανορθώνεται και καταφέρνει συντριπτικό πλήγμα στον εχθρό, που ως τώρα ήταν υπέρτερος. Δεν είναι μικρή και η συμβολή της πανίσχυρης βυζαντινής Εκκλησίας στην επιτυχία αυτή. Για τον αγώνα εναντίον των απίστων έθεσε όλους τους θησαυρούς της στη διάθεση του πτωχευμένου κράτους. Ο πόλεμος άρχισε μέσα σε μια ατμόσφαιρα θρησκευτικής εξάρσεως, που ήταν άγνωστη σε προηγούμενες εποχές. Ήταν ο πρώτος χαρακτηριστικά μεσαιωνικός πόλεμος, πρόδρομος των κατοπινών σταυροφοριών. Ο αυτοκράτορας ανέλαβε προσωπικά την αρχηγία του στρατεύματος και ανέθεσε στον πατριάρχη Σέργιο και στον πατρίκιο Βώνο να διοικούν το κράτος στη θέση του ανήλικου γιού του όσο χρόνο θα απουσίαζε από την Κωνσταντινούπολη.

Georg Ostrogorsky, *Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους*, Ιστορικές Εκδόσεις Στ. Βασιλόπουλος, Αθήνα 1978, τόμ. 1, σ. 166–167

Αφού μελετήσετε τα πιο πάνω παραθέματα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

(α) Να περιγράψετε την κατάσταση στην οποία βρισκόταν η Βυζαντινή Αυτοκρατορία, όταν ανέλαβε τη διακυβέρνηση ο Ηράκλειος. **(2 μον.)**

(β) Να εξηγήσετε τέσσερις (4) παράγοντες που συνέβαλαν στη νικηφόρα εκστρατεία του Ηρακλείου εναντίον των Περσών. **(2 μον.)**

Γ2.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Ι

Ήταν πραγματικότητα που επιβεβαιωνόταν από τις συχνές διαμαρτυρίες των υπηκόων, ότι η διοίκηση έπρεπε οπωσδήποτε να αναδιοργανωθεί και να παταχθούν οι αυθαιρεσίες των αρχών και των δημοσίων υπηρεσιών. [...]. Ο λαός ήταν δυσαρεστημένος με τους άρχοντες του και, όπως τότε δεν υπήρχε άλλος τρόπος εκδήλωσης της λαϊκής αγανάκτησης, οι διαμαρτυρίες στον υπόδρομο παρέμειναν ο μόνος τρόπος ξεσπάσματος του λαϊκού αναβρασμού. Στη διάρκεια τέτοιων διαμαρτυριών, που άρχισαν με αλληλοκατηγορίες αρχομένων και αρχόντων, η αγέρωχη και αψυχολόγητη στάση των αρχών συνετέλεσαν ώστε ένα ασήμαντο καθαυτό επεισόδιο να μεταβληθεί τελικά σε αληθινή επανάσταση...

Ιωάννης Καραγιαννόπουλος, *Το Βυζαντινό Κράτος*, Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 110

ΠΑΡΑΘΕΜΑ ΙΙ

Ο κουβικουλάριος Ναρσής βγήκε έξω και, μοιράζοντας χρήματα, παρέσυρε μερικούς από τον δήμο των Βενέτων. Αυτοί άρχισαν να φωνάζουν: «Ιουστινιανέ Αύγουστε, συ νικάς. Κύριε, σώσε τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό και την αυγούστα Θεοδώρα». Τότε το πλήθος διχονόησε και η μία παράταξη όρμησε εναντίον της άλλης. Όσοι ήταν μέσα στο Παλάτι βγήκαν μαζί με στρατεύματα, απέσπασαν μερικούς από τον λαό και όρμησαν στον Ιππόδρομο. Ο Ναρσής μπήκε από τις πύλες, ο γιός του Μούνδου από τη Σφενδόνη και άλλοι από το μονόπατο του καθίσματος στο πέλμα και άρχισαν να σφάζουν τους δήμους, άλλοι με τόξα και άλλοι με σπαθιά, ώστε δεν σώθηκε κανείς από τους πολίτες που βρέθηκαν στον Ιππόδρομο είτε ήταν Πράσινος είτε ήταν Βένετος.[...]. Εκείνη την ημέρα χάθηκαν 35.000 άντρες. Δεν εμφανίστηκαν πια στην πόλη μέλη των δήμων, αλλά επικράτησε απόλυτη ησυχία.

Θεοφάνης, *Χρονογραφία*, Εκδόσεις C. de Boor, Λειψία 1883,
τόμ. 1, σ. 181–186 (μετάφραση)

Αφού μελετήσετε τα πιο πάνω παραθέματα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

(α) Να παρουσιάσετε ένα (1) αίτιο της Στάσης του Νικά. **(1 μον.)**

(β) Να κρίνετε τη στάση των Δήμων του Ιπποδρόμου και των στρατηγών του Ιουστινιανού κατά τη διάρκεια της Στάσης του Νικά, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με στοιχεία από το δεύτερο κείμενο. **(2 μον.)**

ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

Ο Κωνσταντίνος Α΄ και η ίδρυση της Νέας Ρώμης

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

1. Να κατανοούν όρους/έννοιες περιεχομένου που σχετίζονται με την Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους.
2. Να περιγράφουν και να αξιολογούν το έργο του Κωνσταντίνου Α΄.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

1. Όροι/ Έννοιες κλειδιά: Νέα Ρώμη / Κωνσταντινούπολη, Βυζάντιο / Βυζαντινή Αυτοκρατορία, Ανατολικό Ρωμαϊκό Κράτος, Ρωμαίοι / Ρωμιοί, Ρωμανία
2. Έργο του Κωνσταντίνου Α΄
Διοίκηση – Οικονομία: Νέο διοικητικό κέντρο, διάκριση πολιτικής από στρατιωτική εξουσία, κοπή χρυσού νομίσματος
Νέα Ρώμη: Ίδρυση Νέας Ρώμης (λόγοι, ιεράρχηση λόγων, σημασία)
Θρησκευτική πολιτική: Χριστόγραμμα, Διάταγμα των Μεδιολάνων, Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, ερμηνεία και σημασία της θρησκευτικής του πολιτικής

Διοίκηση, οικονομία και κοινωνία στο Βυζάντιο κατά τη διάρκεια του 4^{ου} αιώνα. Η μετανάστευση των γερμανικών φυλών και οι συνέπειές της για το Ανατολικό Ρωμαϊκό κράτος

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

1. Να επισημαίνουν τις κυριότερες εξελίξεις στον τομέα της διοίκησης, της οικονομίας και της κοινωνίας στο Βυζάντιο κατά τη διάρκεια του 4ου και 5ου αιώνα.
2. Να εντοπίζουν στον χάρτη την πορεία των γερμανικών φύλων κατά τον 4ο και 5ο αιώνα και να αξιολογούν τις άμεσες συνέπειες από τις μετακινήσεις τους.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

1. Διοίκηση: Διαίρεση Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (395 μ.Χ.) (αξιοποίηση χάρτη)
Οικονομία – Κοινωνία: μεγάλοι γαιοκτήμονες, πάροικοι, εμπόριο
2. Το γερμανικό πρόβλημα: μετακινήσεις γερμανικών φύλων (αξιοποίηση χάρτη), άμεσες συνέπειες για το Ανατολικό και Δυτικό Ρωμαϊκό Κράτος

Ο Ιουστινιανός Α΄ και το έργο του (527-565)

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

1. Να κατανοούν τα βασικά στοιχεία της εσωτερικής πολιτικής του Ιουστινιανού Α΄ και να την αξιολογούν.
2. Να αξιολογούν την εξωτερική πολιτική του Ιουστινιανού Α΄.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

1. Εσωτερική πολιτική του Ιουστινιανού
Στάση του Νίκα: Δήμοι του Ιπποδρόμου, αίτια, τα γεγονότα, αξιολόγηση της στάσης ς του Ιουστινιανού και της Θεοδώρας, συνέπειες
Νομοθετικό έργο: Κωδικοποίηση Ρωμαϊκού Δικαίου, Ιουστινιάνειος Κώδικας, Πανδέκτης, Εισηγήσεις, Νεαρές, σημασία Ιουστινιάνειου Δικαίου

Οικοδόμηση Αγίας Σοφίας: Αρχιτέκτονες, ρυθμός, βασικά χαρακτηριστικά, συμβολή του ναού για την εκκλησιαστική αρχιτεκτονική και για τον Χριστιανισμό.

2. Εξωτερική πολιτική του Ιουστινιανού

Αποκατάσταση της ρωμαϊκής οικουμένης, ανάκτηση εδαφών στη Δύση, πόλεμοι με Πέρσες στην Ανατολή, εισβολή Σλάβων, αποτίμηση της εξωτερικής πολιτικής του Ιουστινιανού, θετικές και αρνητικές συνέπειες (αξιοποίηση χάρτη)

Ο Ηράκλειος και η δυναστεία του (610-717)

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

1. Να τεκμηριώνουν τη σοβαρότητα της κρίσης που αντιμετώπιζε η Αυτοκρατορία κατά το δεύτερο μισό του 6ου και στις αρχές του 7ου αιώνα.
2. Να περιγράφουν τις κυριότερες φάσεις της εκστρατείας του Ηρακλείου εναντίον των εξωτερικών εχθρών του Βυζαντίου και να εξηγούν τους παράγοντες που συνέβαλαν στη νικηφόρα εκστρατεία του Ηρακλείου εναντίον των Περσών.
3. Να περιγράφουν και να αξιολογούν τις μεταρρυθμίσεις στην κρατική διοίκηση και την ολοκλήρωση του εξελληνισμού της.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

1. Το Βυζάντιο σε κρίση: λόγοι και συνέπειες της κρίσης
2. Εκστρατεία Ηρακλείου: Πόλεμοι με Πέρσες (αρπαγή Τιμίου Σταυρού, Μάχη της Νινευί), πόλεμοι με Αβάρους –Σλάβους (πολιορκία της Κωνσταντινούπολης), (αξιοποίηση χάρτη)
Παράγοντες επιτυχίας: Στρατηγός – αυτοκράτορας, θρησκευτικός χαρακτήρας των πολέμων, συνεισφορά Εκκλησίας
3. Μεταρρυθμίσεις και εξελληνισμός της κρατικής διοίκησης: Θεσμός των Θεμάτων (διοικητικές περιφέρειες, θεματικός στρατός, στρατιωτικά κτήματα ή στρατιωτόπια, στρατηγός), αξιολόγηση του θεσμού των Θεμάτων (αξιοποίηση χάρτη), χρήση της ελληνικής γλώσσας στη διοίκηση, πιστός έν Χριστῶ βασιλεύς.